Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

30. april 2014*

»Direktiv 93/13/EØF — urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere — artikel 4, stk. 2, og artikel 6, stk. 1 — vurdering af, om kontraktvilkårene er urimelige — undtagelse, der gælder for vilkår om aftalens hovedgenstand eller om overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, forudsat at de er affattet klart og forståeligt — aftaler om forbrugslån optaget i udenlandsk valuta — kontraktvilkår vedrørende vekselkursen — forskel mellem købskursen, som anvendes ved udbetalingen af lånet, og salgskursen, som anvendes ved tilbagebetalingen af lånet — den nationale retsinstans' beføjelser i forbindelse med et »urimeligt« kontraktvilkår — erstatning af det urimelige kontraktvilkår med en deklaratorisk national bestemmelse — lovlig«

I sag C-26/13,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Kúria (Ungarn) ved afgørelse af 15. januar 2013, indgået til Domstolen den 21. januar 2013, i sagen:

Árpad Kásler,

Hajnalka Káslerné Rábai

mod

OTP Jelzálogbank Zrt,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, L. Bay Larsen, og dommerne J. Malenovský, A. Prechal (refererende dommer), F. Biltgen og K. Jürimäe,

generaladvokat: N. Wahl

justitssekretær: fuldmægtig M. Aleksejev,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 5. december 2013,

efter at der er afgivet indlæg af:

— OTP Jelzálogbank Zrt ved ügyvéd G. Gadó

— den ungarske regering ved K. Szíjjártó og Z. Fehér, som befuldmægtigede

* Processprog: ungarsk.

— den tjekkiske regering ved S. Šindelková og M. Smolek som befuldmægtigede

— den tyske regering ved J. Kemper og T. Henze, som befuldmægtigede

— den græske regering ved G. Alexaki og L. Pnevmatikou, som befuldmægtigede

— den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato P. Gentili

— den østrigske regering ved C. Pesendorfer, som befuldmægtiget

— Europa-Kommissionen ved K. Talabér-Ritz og M. van Beek som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 12. februar 2014,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 4, stk. 2, og artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT L 95, s. 29).

2 Anmodningen er blevet fremsat i en sag mellem Árpad Kásler og Hajnalka Káslerné Rábai (herefter »låntagerne«) og OTP Jelzálogbank Zrt (herefter »Jelzálogbank«) vedrørende et påstået urimeligt kontraktvilkår om vekselkursen for tilbagebetalingen af et lån, der er optaget i udenlandsk valuta.

Retsforskrifter

EU-retten

3 I 12., 13., 19., 20. og 24. betragtning til direktiv 93/13 anføres:

»[D]e nationale lovgivninger giver imidlertid på nuværende tidspunkt kun mulighed for en delvis harmonisering; kun kontraktvilkår, der ikke er blevet individuelt forhandlet, er omfattet af dette direktiv; det er vigtigt at give medlemsstaterne mulighed for under overholdelse af [EØF-traktaten] at sikre forbrugeren et højere beskyttelsesniveau ved at fastsætte strengere nationale bestemmelser end bestemmelserne i dette direktiv.

[D]et antages, at de love og administrative bestemmelser i medlemsstaterne, som direkte eller indirekte fastsætter vilkårene for forbrugeraftaler, ikke indeholder urimelige kontraktvilkår; […] udtrykket »love og bindende administrative bestemmelser« omfatter ligeledes de regler, som ifølge lovgivningen gælder mellem de kontraherende parter, når der ikke er aftalt anden ordning.

[…]

[V]ed anvendelsen af dette direktiv bør vurderingen af, om et vilkår er urimeligt, ikke omfatte vilkår, der omhandler aftalens hovedgenstand eller forholdet mellem leverancens eller ydelsens kvalitet og pris; der kan imidlertid tages hensyn til aftalens hovedgenstand og forholdet mellem kvalitet og pris ved vurderingen af, om andre kontraktvilkår er urimelige; […]

[K]ontrakterne skal være formuleret på en klar og forståelig måde, og forbrugeren skal have en reel mulighed for at gøre sig bekendt med alle vilkårene, […]

[…]

[M]edlemsstaternes retsmyndigheder og administrative organer skal råde over tilstrækkelige og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige vilkår i forbrugeraftaler til ophør.«

4 Artikel 1 i direktiv 93/13 bestemmer:

»1. Formålet med dette direktiv er indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere.

2. Kontraktvilkår, som afspejler love eller bindende administrative bestemmelser samt bestemmelser eller principper i internationale konventioner, som medlemsstaterne eller Fællesskabet er part[er] i, bl.a. på transportområdet, er ikke underlagt dette direktivs bestemmelser.«

5 Direktivets artikel 3 har følgende ordlyd:

»1. Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.

[…]

3. Bilaget indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over de kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige.«

6 Artikel 4 i direktiv 93/13 er affattet således:

»1. Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.

2. Vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«

7 Artikel 5 i direktiv 93/13 bestemmer:

»I de aftaler, hvor alle eller nogle af de vilkår, der tilbydes forbrugeren, er i skriftlig form, skal disse vilkår altid være udarbejdet på en klar og forståelig måde.«

8 Artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

9 Artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 bestemmer:

»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

10 Artikel 8 i direktiv 93/13 har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne kan inden for det område, der omfattes af dette direktiv, vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med traktaten, for at sikre et højere forbrugerbeskyttelsesniveau.«

11 Bilaget til direktiv 93/13 om kontraktvilkår som omhandlet i direktivets artikel 3, stk. 3, indeholder i nr. 1 en ikke-udtømmende liste over vilkår, som kan anses for urimelige. I nr. 1, litra j), fremgår de kontraktvilkår, hvis formål eller følge er »at tillade den erhvervsdrivende ensidigt at ændre kontraktvilkårene uden gyldig og i aftalen anført grund«. I nr. 1, litra l), fremgår de vilkår, hvis formål eller følge er »at tillade […] leverandøren af tjenesteydelser at sætte prisen op, uden at forbrugeren […] har en tilsvarende ret til at annullere kontrakten, hvis den endelige pris er for høj i forhold til den pris, der blev aftalt ved kontraktens indgåelse«.

12 Bilagets nr. 2 vedrører rækkevidden af litra g), j) og l). Nr. 2, litra b), angiver bl.a., at »[l]itra j), forhindrer ikke, at en leverandør af finansielle tjenesteydelser kan forbeholde sig ret til, hvis der foreligger gyldig grund, uden varsel at ændre den rentesats, som forbrugeren skal betale, eller beløbet for andre udgifter i forbindelse med finansielle tjenesteydelser, forudsat at den erhvervsdrivende forpligtes til snarest muligt at give den anden eller de andre aftaleparter meddelelse herom, og at den anden eller de andre aftaleparter omgående kan opsige aftalen«. Af nr. 2, litra d), fremgår det, at »[l]itra l) [ikke] er […] til hinder for lovformelige prisreguleringsklausuler, såfremt retningslinjerne for prissvingningerne er udførligt beskrevet i kontrakten«.

Ungarsk ret

13 § 209 i civillovbogen (herefter »civillovbogen«) i den affattelse, der var gældende på tidspunktet for indgåelsen af den i hovedsagen omhandlede låneaftale, bestemte følgende:

»1. Generelle kontraktvilkår og kontraktvilkår i en forbrugeraftale, som ikke er blevet forhandlet individuelt, er urimelige, såfremt de i strid med god tro og loyalitet ensidigt og ubegrundet fastsætter parternes rettigheder og forpligtelser i henhold til aftalen til skade for den kontraherende part, som ikke har fastsat vilkårene.

[…]

4. Bestemmelserne om urimelige kontraktvilkår finder ikke anvendelse på kontraktvilkår, der definerer aftalens hovedgenstand, eller kontraktvilkår, der fastlægger forholdet mellem ydelse og modydelse.

[…]«

14 Med virkning fra den 22. maj 2009 blev stk. 4 og 5 i denne bestemmelse ændret som følger:

»4. Et generelt kontraktvilkår eller et kontraktvilkår i en forbrugeraftale, der ikke er individuelt forhandlet, er endvidere urimeligt, såfremt det ikke er affattet klart og forståeligt.

5. Bestemmelserne om urimelige kontraktvilkår finder ikke anvendelse på kontraktvilkår, der definerer aftalens hovedgenstand, eller kontraktvilkår, der fastlægger forholdet mellem ydelse og modydelse, for så vidt som disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«

15 Civillovbogens § 231 bestemmer:

»1. En fordring på et pengebeløb skal betales i den valuta, der er legalt betalingsmiddel, hvor betalingen sker, medmindre andet er aftalt.

2. En fordring, der er fastsat i en anden valuta eller i guld, skal konverteres på grundlag af den gældende kurs på det sted og på det tidspunkt, hvor betaling sker.«

16 Civillovbogens § 237 bestemmer:

»1. Såfremt en aftale erklæres ugyldig, genoprettes den situation, der bestod før indgåelsen af den pågældende aftale.

2. Såfremt det ikke er muligt at genoprette den situation, der bestod før indgåelsen af kontrakten, kan retten fastslå, at aftalen skal opfyldes, indtil retten har truffet afgørelse. Retten kan fastslå, at en ellers ugyldig aftale er gyldig, såfremt det er muligt at afhjælpe ugyldighedsgrunden, navnlig når der består et misforhold mellem parternes ydelser i et aftaleforhold, der udgør åger, ved at afskaffe den uforholdsmæssige fordel. I sådanne tilfælde tilbagegives den ydelse, for hvilken der i givet fald ikke måtte være erlagt en modydelse.«

17 Civillovbogens § 239 bestemmer:

»1. Såfremt en aftale kun er delvist gyldig, bortfalder aftalen kun i sin helhed, hvis parterne ikke ville have indgået kontrakten uden de ugyldige bestemmelser. Der kan ved lov fastsættes undtagelser til denne bestemmelse.

2. Såfremt en forbrugeraftale kun er delvist gyldig, bortfalder aftalen kun i sin helhed, hvis den ikke kan gennemføres uden de ugyldige bestemmelser.«

18 Civillovbogens § 239/A, stk. 1, bestemmer:

»En part kan nedlægge påstand om, at en aftale eller visse af aftalens bestemmelser er ugyldige (delvis ugyldighed), uden at der samtidig nedlægges påstand om, at den manglende gyldighed skal have retlige virkninger.«

19 Civillovbogens § 523 er affattet som følger:

»1. Et kreditinstitut eller andre långivere skal stille det aftalte beløb til rådighed for debitor. Debitor skal tilbagebetale dette beløb i overensstemmelse med aftalen.

2. Såfremt långiver er et kreditinstitut, har debitor pligt til at betale renter, medmindre anden bestemmelse er fastsat herom (banklån).«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

20 Den 29. maj 2008 indgik låntagerne en aftale med Jelzálogbank om et såkaldt »realkreditlån i udenlandsk valuta, der er sikret ved pant« (herefter »låneaftalen«).

21 I henhold til aftalens punkt I/1 ydede Jelzálogbank låntagerne et lån på 14 400 000 ungarske forinter (HUF), idet det blev præciseret, at »fastsættelsen af lånets størrelse i den udenlandske valuta sker på grundlag af den købskurs, som banken anvender på det tidspunkt, hvor lånet udbetales«. Det fremgår af ordlyden af punkt I/1, at »når lånet er udbetalt, fastsættes lånets størrelse, de dertil hørende renter, administrationsomkostninger, morarenter og andre omkostninger i den udenlandske valuta«.

22 På grundlag af den købskurs for schweizerfranc (CHF), som Jelzálogbank anvendte på det tidspunkt, hvor lånet blev udbetalt, blev det nævnte beløb fastsat til 94 240,84 CHF. Låntagerne var forpligtet til at tilbagebetale dette beløb over 25 år med ydelser, der forfaldt den fjerde i hver måned.

23 I henhold til aftalens punkt II var den nominelle rente for lånet 5,2%, hvilket, idet administrationsomkostningerne udgjorde 2,04%, svarede til årlige omkostninger i procent (ÅOP) på 7,43% på tidspunktet for låneaftalens indgåelse.

24 I henhold til aftalens punkt III/2 (herefter »vilkår III/2«) »fastsætter långiver den månedlige ydelse i ungarske forinter på grundlag af den kurs, som banken anvender ved salg af den [udenlandske] valuta dagen før ydelsen er forfalden til betaling«.

25 Låntagerne har anlagt sag mod Jelzálogbank med påstand om, at det fastslås, at vilkår III/2 er urimeligt. De har gjort gældende, at dette vilkår, idet det gør det muligt for Jelzálogbank at beregne de forfaldne månedlige ydelser på grundlag af salgskursen for den udenlandske valuta, der anvendes af Jelzálogbank, samtidig med at det udbetalte lånebeløb fastsættes af sidstnævnte på baggrund af den købskurs, som banken anvender for denne valuta, indebærer en ensidig og ubegrundet fordel for Jelzálogbank i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i civillovbogens § 209.

26 Førsteinstansen tog sagsøgernes påstand til følge. Denne afgørelse blev derefter stadfæstet i appellen. I sin afgørelse fastslog appelretten bl.a., at Jelzálogbank i forbindelse med et lån som det, der er omhandlet i den forelagte sag, ikke stillede udenlandsk valuta til rådighed for sine kunder. Den fastslog derimod, at Jelzálogbank fastsatte størrelsen af de månedlige ydelser i ungarske forinter på grundlag af den aktuelle kurs for schweiziske franc med henblik på at indeksere størrelsen af de ydelser, der skulle tilbagebetales for det lån, som var udbetalt i ungarske forinter. Jelzálogbank ydede ikke låntagerne nogen form for finansiel ydelse i forbindelse med køb eller salg af valuta, og banken kunne derfor ikke anvende en anden kurs med henblik på tilbagebetalingen af lånet end den, der blev anvendt ved dets udstedelse som betaling for en fiktiv ydelse. Den pågældende retsinstans fastslog ligeledes, at det omtvistede vilkår ikke er klart og forståeligt, idet det ikke gør det muligt at bestemme, hvorfor der anvendes en forskellig afregningsmetode for lånet afhængigt af, om der er tale om udbetaling eller tilbagebetaling af lånet.

27 Jelzálogbank iværksatte herefter appel af den dom, der blev afsagt af appelretten, for den forelæggende ret. Banken har bl.a. gjort gældende, at vilkår III/2 – for så vidt som det gør det muligt for denne at oppebære en indtægt, der udgjorde en del af modydelsen for det lån i udenlandsk valuta, som låntagerne blev ydet, og tjener til at dække de omkostninger, der var forbundet med de transaktioner, som kreditinstituttet gennemførte på markedet med henblik på at købe valuta – er omfattet af anvendelsesområdet for undtagelsen i den ungarske civillovbogs § 209, stk. 4, hvorfor der ikke skal foretages en vurdering af vilkårets urimelige karakter i henhold til civillovbogens artikel 209, stk. 1.

28 Låntagerne har gjort gældende, at det er nødvendigt at foretage en sådan vurdering. De har i denne henseende anført, at Jelzálogbank ikke over for dem kan påberåbe sig de særlige betingelser, som bankdrift er underlagt, og pålægge dem de omkostninger, som banken må afholde i forbindelse hermed, idet dette ville indebære en sammenblanding af bankens indtægter og det ydede lån. Da låntagerne indgik låneaftalen, accepterede de en udbetaling af lånet i national valuta, nemlig ungarske forinter. Endvidere er kontraktvilkår III/2 ikke klart.

29 Den forelæggende ret har for det første rejst spørgsmålet om, hvorvidt begrebet et vilkår, der definerer »aftalens hovedgenstand« som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, omfatter ethvert element i den modydelse, som låntager skal betale i rede penge, herunder forskellen mellem vekselkursen for henholdsvis udbetaling og tilbagebetaling af lånet, eller om aftalens hovedgenstand ud over ydelsen af lånet kun omfatter betalingen af den nominelle rente.

30 Såfremt denne snævre fortolkning af undtagelsen i artikel 4, skt. 2, i direktiv 93/13 skal lægges til grund, skal det dernæst undersøges, om den betalingspligt, der følger af forskellen mellem vekselkurserne, skal anses for at vedrøre overensstemmelsen mellem tjenesteydelsen og betalingen eller prisen herfor og dermed som omfattet af »betalingen« i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 og den deri foreskrevne anden undtagelse.

31 I denne forbindelse opstår desuden spørgsmålet, om det i en situation, hvor betalingen udgør en modydelse for en tjenesteydelse, som består af flere ydelser, er nødvendigt, for at denne anden undtagelse finder anvendelse, at det godtgøres, at den omhandlede betaling – i det foreliggende tilfælde den betaling, der følger af forskellen mellem vekselkurserne – svarer til en faktisk ydelse, som banken leverer direkte til forbrugeren.

32 Hvad for øvrigt angår kravet om, at det kun er de vilkår, der er affattet »klart og forståeligt«, der er omfattet af artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, er det den forelæggende rets opfattelse, at den skal fortolke national ret i overensstemmelse med formålene med dette direktiv og vurdere, om kontraktvilkår, der ikke opfylder dette krav, er urimelige, selv om dette krav endnu ikke var blevet gennemført i national ret på tidspunktet for indgåelsen af låneaftalen.

33 Den præcise rækkevidde af dette krav forbliver imidlertid uklar. Det kan fortolkes således, at alle kontraktvilkår sprogligt og grammatisk set skal være forståelige. Det kan imidlertid også tolkes i bredere forstand, således at de økonomiske hensyn, der ligger bag anvendelsen af et specifikt vilkår, eller forholdet mellem det nævnte vilkår og aftales andre vilkår skal være klare og forståelige.

34 I tilfælde af at det fastslås, at vilkår III/2 er urimeligt, opstår endelig spørgsmålet, om princippet i artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, der er fastslået i præmis 73 i dom Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349), ligeledes finder anvendelse, når en låneaftale som den i hovedsagen omhandlede ikke kan opretholdes, når det nævnte vilkår fjernes. I bekræftende fald spørger Kúria, om princippet er til hinder for, at den nationale ret – på samme måde som appelretten har gjort det – ændrer dette vilkår, således at det ikke længere anses for urimeligt, navnlig ved at erstatte det med en deklaratorisk national bestemmelse.

35 Under disse omstændigheder har Kúria besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 4, stk. 2, i [direktiv 93/13] fortolkes således, at udtrykket »definitionen af aftalens hovedgenstand« omfatter et kontraktvilkår, der fastsætter en vekselkurs, og som ikke er blevet individuelt forhandlet, når der er tale om et lån, der optages i udenlandsk valuta, men udstedes i indenlandsk valuta, og som forbrugeren udelukkende kan tilbagebetale i indenlandsk valuta?

Såfremt dette ikke er tilfældet, skal forskellen mellem [valutaens] købs- og salgspris da i henhold til det andet udtryk i […] artikel 4, stk. 2, [i direktiv 93/12] anses for en betaling, således at vurderingen af, om kontraktvilkåret er urimeligt, ikke kan omfatte en vurdering af overensstemmelsen mellem denne betaling og tjenesteydelsen? Har det i denne forbindelse betydning, om valutatransaktionen mellem den finansielle institution og forbrugeren faktisk gennemføres?

2) Såfremt artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at den nationale ret uanset indholdet af de nationale bestemmelser tillige kan vurdere, om sådanne kontraktvilkår er urimelige, hvis disse vilkår ikke er affattet klart og forståeligt, skal denne sidstnævnte betingelse da forstås således, at den indebærer, at det omhandlede vilkår i sig selv skal være affattet grammatisk klart og forståeligt for forbrugeren, eller indebærer dette vilkår kun, at de økonomiske hensyn, der ligger bag anvendelsen af kontraktvilkåret, og forholdet mellem det nævnte vilkår og kontraktens andre vilkår skal være affattet klart og forståeligt for forbrugeren?

3) Skal artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 og præmis 73 i dom [Banco Español de Crédito (EU:C:2012:349)] fortolkes således, at den nationale ret ikke kan afhjælpe den manglende gyldighed af en urimelig bestemmelse i et generelt kontraktvilkår, der anvendes i en låne[aftale], som er indgået med en forbruger, ved at ændre eller tilpasse det pågældende kontraktvilkår, såfremt kontrakten ikke kan opretholdes på grundlag af de resterende kontraktvilkår, efter at det urimelige vilkår er fjernet? Har det i denne henseende betydning, at den nationale lovgivning indeholder en [deklaratorisk] bestemmelse, der regulerer den omhandlede retlige situation, når der ikke foreligger en ugyldig bestemmelse?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

36 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at udtrykkene »aftalens hovedgenstand« og »overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor« omfatter et vilkår, der er integreret i en låneaftale optaget i udenlandsk valuta, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, og som ikke har været genstand for individuel forhandling, såsom det i hovedsagen omhandlede vilkår, hvorefter valutaens salgskurs skal anvendes til at beregne tilbagebetalingen af lånet.

37 Ifølge fast retspraksis følger det såvel af kravene om en ensartet anvendelse af EU-retten som af lighedsprincippet, at en bestemmelse i EU-retten, som ikke indeholder nogen udtrykkelig henvisning til medlemsstaternes ret med henblik på at fastlægge dens betydning og rækkevidde, normalt skal undergives en selvstændig og ensartet fortolkning i hele Den Europæiske Union, som skal søges under hensyntagen til bestemmelsens kontekst og formålet med den pågældende ordning (jf. bl.a. dom Fish Legal og Shirley, C-279/12, EU:C:2013:853, præmis 42).

38 Dette er således tilfældet med artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, idet denne bestemmelse ikke indeholder nogen udtrykkelig henvisning til medlemsstaternes ret med henblik på at fastlægge dens betydning og rækkevidde.

39 I henhold til Domstolens faste praksis hviler den ved direktiv 93/13 indførte beskyttelsesordning desuden på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau, og at forbrugeren som følge heraf tiltræder betingelser, som på forhånd er udarbejdet af den erhvervsdrivende, uden at han kan øve nogen indflydelse på disses indhold (jf. bl.a. dom Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:2010:309, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis).

40 Under hensyntagen til denne svagere stilling forpligter direktiv 93/13 medlemsstaterne at indføre en ordning, som sikrer, at alle kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, kan efterprøves med henblik på at afgøre, om de er urimelige. Det tilkommer i denne forbindelse den nationale ret under hensyntagen til kriterierne i artikel 3, stk. 1, og artikel 5 i direktiv 93/13 at afgøre,

om et sådant vilkår under hensyntagen til omstændighederne i den konkrete sag opfylder det nævnte direktivs krav om god tro, jævnbyrdighed og gennemsigtighed (jf. i denne retning dom Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, præmis 22, og dom RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, præmis 42-48).

41 Artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, sammenholdt med dets artikel 8, giver imidlertid medlemsstaterne mulighed for i den lovgivning, der gennemfører dette direktiv, at bestemme, at »[v]urderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige«, ikke vedrører de vilkår, der er omhandlet i bestemmelsen, såfremt disse vilkår er affattet klart og forståeligt. Det følger af denne bestemmelse, at der ikke skal foretages en vurdering af, om de vilkår, som er omfattet af aftalen, er urimelige, men at de, som præciseret af Domstolen, henhører under området reguleret af dette direktiv (jf. i denne retning dom Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, EU:C:2010:309, præmis 31, 35 og 40).

42 Eftersom artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 således foreskriver en undtagelse til den ordning med indholdsmæssig kontrol med kontraktvilkår, der er foreskrevet i den beskyttelsesordning til fordel for forbrugerne, som er gennemført med dette direktiv, skal denne bestemmelse fortolkes strengt.

43 Denne undtagelse vedrører for det første de vilkår, som vedrører »aftalens hovedgenstand«.

44 I hovedsagen er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt vilkår III/2, for så vidt som det bestemmer, at salgskursen for en udenlandsk valuta skal anvendes til at beregne tilbagebetalingen af lånet, som er optaget i denne valuta, er omfattet af »[låne]aftalens hovedgenstand« i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i denne bestemmelse.

45 Selv om det alene tilkommer den forelæggende ret at udtale sig om, hvorledes dette vilkår skal kvalificeres i lyset af de faktiske omstændigheder i det konkrete tilfælde, er Domstolen ikke desto mindre i henhold til bestemmelserne i direktiv 93/13, nærmere bestemt artikel 4, stk. 2, kompetent til at fastlægge de kriterier, som den nationale retsinstans kan eller skal anvende ved undersøgelsen af et kontraktvilkår i lyset af disse bestemmelser (jf. i denne retning bl.a. dom RWE Vertrieb, EU:C:2013:180, præmis 48 og den deri nævnte retspraksis).

46 Domstolen har allerede fastslået, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 udelukkende har til formål at fastlægge de nærmere regler for og omfanget af den indholdsmæssige kontrol med de kontraktvilkår, der, idet de ikke har været genstand for en individuel forhandling, beskriver hovedydelserne i de kontrakter, som indgås mellem en erhvervsdrivende og en forbruger (dom Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, EU:C:2010:309, præmis 34).

47 Den omstændighed, at et vilkår har været genstand for forhandling mellem aftaleparterne inden for rammerne af deres aftalefrihed og markedsvilkårene, kan ikke udgøre et kriterium for vurderingen af, om dette vilkår er omfattet af »aftalens hovedgenstand« som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13.

48 Som det fremgår af direktivets artikel 3, stk. 1, og 12. betragtning hertil, er det nemlig kun kontraktvilkår, der er blevet individuelt forhandlet, der i princippet ikke er omfattet af anvendelsesområdet for dette direktiv. Spørgsmålet om, hvorvidt de er udelukket fra anvendelsesområdet for artikel 4, stk. 2, bliver således ikke relevant.

49 Henset til, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 er en undtagelsesbestemmelse, og at den derfor skal fortolkes strengt, skal de kontraktvilkår, som er omfattet af begrebet »aftalens hovedgenstand« i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i denne bestemmelse, derimod forstås som vilkår, der fastlægger aftalens hovedydelser, og som dermed er kendetegnende for aftalen.

50 De vilkår, som derimod er underordnede i forhold til dem, der definerer selve aftaleforholdets natur, kan ikke være omfattet af begrebet »aftalens hovedgenstand« i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13.

51 Det tilkommer den forelæggende ret på baggrund af låneaftalens art, almindelige opbygning og bestemmelser samt den juridiske og faktuelle sammenhæng, hvori den indgår, at afgøre, om det vilkår, der fastsætter vekselkursen for de månedlige afdrag, udgør et væsentligt kendetegn ved debitors ydelse, der består i tilbagebetaling af det beløb, som långiver har stillet til rådighed.

52 Artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 vedrører derudover sådanne vilkår, som vedrører »overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor«, eller, som det følger af 19. betragtning til dette direktiv, de vilkår, der »omhandler […] forholdet mellem leverancens eller ydelsens kvalitet og pris«.

53 I hovedsagen er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt vilkår III/2 – idet det bestemmer, at salgskursen i udenlandsk valuta skal anvendes til at beregne tilbagebetalingen af lånet, samtidig med at andre kontraktvilkår bestemmer, at det udbetalte lånebeløb skal konverteres til indenlandsk valuta på grundlag af købskursen for den udenlandske valuta – indebærer en forpligtelse for forbrugeren til at betale en pengeydelse, dvs. til inden for rammerne af tilbagebetalingen af lånet at betale de beløb, der følger af forskellen mellem købs- og salgsprisen for den udenlandske valuta, der kan kvalificeres som »betaling« for den leverede tjenesteydelse, og hvor overensstemmelsen mellem disse ikke kan være genstand for en vurdering af, om vilkåret er urimeligt i henhold til artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13.

54 Det fremgår i denne forbindelse af ordlyden af artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, at denne anden kategori af vilkår, som ikke skal underkastes en undersøgelse af deres eventuelle urimelige karakter, har en begrænset rækkevidde, eftersom denne undtagelse alene vedrører overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor.

55 Som generaladvokaten nærmere har anført i punkt 69 i forslaget til afgørelse, skyldes forklaringen på, hvorfor forholdet mellem leverancens eller ydelsens kvalitet og pris ikke er omfattet af kontrollen af kontraktvilkårene, at der ikke findes nogen skala eller noget retligt kriterium, som ville kunne lægges til grund for en sådan kontrol.

56 Domstolen har i denne sammenhæng allerede fastslået, at denne undtagelse ikke finder anvendelse på et vilkår, som vedrører en mekanisme til ændring af omkostningerne for de tjenesteydelser, der skal leveres til forbrugeren (dom Invitel, EU:C:2012:242, præmis 23).

57 I det foreliggende tilfælde skal det endvidere bemærkes, at eftersom udelukkelsen af vurderingen af, om et vilkår er urimeligt, er begrænset til overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, finder den ikke anvendelse i tilfælde, hvor det gøres gældende, at der er et misforhold mellem salgskursen for den udenlandske referencevaluta, som ifølge dette vilkår skal anvendes til beregningen af tilbagebetalingen, og købskursen for denne valuta, som ifølge andre vilkår i låneaftalen skal anvendes ved beregningen af det udbetalte lånebeløb.

58 Denne undtagelse finder således ikke anvendelse på vilkår såsom vilkår III/2, der med henblik på beregningen af tilbagebetalinen begrænser sig til at fastsætte omregningskursen for den udenlandske valuta, som låneaftalen er optaget i, uden at långiver foretager nogen form for valutatransaktion ved denne beregning, og dermed ikke medfører en »betaling«, hvis overensstemmelse som modydelse for en tjenesteydelse, der er leveret af låntager, ikke kan gøres til genstand for en vurdering af, om det er urimeligt i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13.

59 På baggrund af det ovenstående skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at:

— Udtrykket »aftalens hovedgenstand« omfatter ikke et vilkår, der er integreret i en aftale om optagelse af lån i udenlandsk valuta, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, og som ikke har været genstand for individuel forhandling som den i hovedsagen omhandlede aftale, hvorefter denne valutas salgskurs anvendes til at beregne tilbagebetalingen af lånet, for så

vidt som det er fastslået – hvilket det tilkommer den nationale ret at gøre på baggrund af låneaftalens art, almindelige opbygning og bestemmelser samt den juridiske og faktuelle sammenhæng, hvori den indgår – at dette vilkår fastlægger en hovedydelse i denne aftale og dermed er kendetegnende for aftalen.

— For så vidt som et sådant vilkår indebærer en forpligtelse for forbrugeren til inden for rammerne af tilbagebetalingen af lånet at betale de beløb, der følger af forskellen mellem købs- og salgsprisen for den udenlandske valuta, kan det ikke anses for at udgøre en »betaling«, hvis overensstemmelse som modydelse for en af långiver leveret ydelse ikke kan gøres til genstand for en vurdering af, om vilkåret er urimeligt i henhold til artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13.

Det andet spørgsmål

60 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at kravet om, at et kontraktvilkår skal være affattet klart og forståeligt, skal forstås således, at det ikke alene indebærer, at det omhandlede vilkår i sig selv grammatisk set skal være affattet klart og forståeligt for forbrugeren, men også at de økonomiske hensyn, der ligger bag anvendelsen af kontraktvilkåret, og forholdet mellem det nævnte vilkår og kontraktens andre vilkår skal være affattet klart og forståeligt for forbrugeren.

61 Såfremt den forelæggende ret, henset til svaret på det første spørgsmål, er af den opfattelse, at vilkår III/2 er omfattet af »aftalens hovedgenstand« som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, er dette vilkår imidlertid kun fritaget for en vurdering af, om det er urimeligt, såfremt det er affattet klart og forståeligt.

62 Enhver gennemførelse af artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 med henblik på konkret at sikre dets formål om at beskytte forbrugerne skal nemlig være fuldstændig, hvorfor forbuddet mod at vurdere, om vilkår er urimelige, udelukkende vedrører dem, der er affattet klart og forståeligt (dom Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, EU:C:2010:309, præmis 39).

63 Det fremgår imidlertid af forelæggelsesafgørelsen, at civillovbogens § 209, stk. 4 – der er den bestemmelse, der gennemfører artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 i national ret – ikke indeholder et krav om en klar og forståelig affattelse.

64 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at en national domstol, der er forelagt en tvist, hvori der alene er private parter, skal, når den anvender nationale bestemmelser, tage samtlige bestemmelser i national ret i betragtning og skal i videst mulige omfang fortolke dem i lyset af det anvendelige direktivs ordlyd og formål for at nå til en løsning, der er i overensstemmelse med det formål, der forfølges med direktivet (jf. bl.a. dom OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, præmis 44).

65 I denne forbindelse har Domstolen ligeledes præciseret, at dette princip om overensstemmende fortolkning af national lovgivning ganske vist er underlagt visse begrænsninger. De nationale retters forpligtelse til at henholde sig til indholdet af et direktiv, når de fortolker og anvender de relevante nationale retsregler, begrænses således af generelle retsprincipper, og det kan ikke tjene som grundlag for en fortolkning contra legem af national ret (jf. bl.a. dom OSA, EU:C:2014:110, præmis 45).

66 Såfremt den forelæggende ret – henset til det ovenfor beskrevne fortolkningsprincip – når frem til den konklusion, at den nationale bestemmelse, som har til formål at gennemføre direktivets artikel 4, stk. 2, skal fortolkes således, at den omfatter kravet om en klar og forståelig affattelse, rejser der sig et yderligere spørgsmål om rækkevidden af dette krav.

67 Det må i denne forbindelse konstateres, at samme krav fremgår af artikel 5 i direktiv 93/13, som bestemmer, at kontraktvilkår »altid« skal være udarbejdet på en klar og forståelig måde. I 20. betragtning til direktiv 93/13 præciseres det i denne forbindelse, at forbrugeren skal have en reel mulighed for at gøre sig bekendt med alle vilkårene.

68 Heraf følger, at dette krav om en klar og forståelig affattelse finder anvendelse i alle tilfælde, herunder når et vilkår er omfattet af artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, og det er således undtaget den i direktivets artikel 3, stk. 1, omhandlede vurdering af, om vilkåret er urimeligt.

69 Heraf følger ligeledes, at dette krav, således som det fremgår af artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, har samme rækkevidde som det i direktivets artikel 5 omhandlede.

70 Hvad angår artikel 5 har Domstolen dog allerede fastslået, at det er af afgørende vigtighed for forbrugeren, at han før indgåelsen af en kontrakt informeres om kontraktbestemmelserne og konsekvenserne af denne indgåelse. Det er bl.a. på baggrund af disse oplysninger, at forbrugeren tager stilling til, om han ønsker at indgå en aftale med en erhvervsdrivende og at være bundet af de vilkår, som denne erhvervsdrivende forinden har udarbejdet (jf. dom RWE Vertrieb, EU:C:2013:180, præmis 44).

71 Dette krav i direktiv 93/13 om, at kontraktvilkår skal være klare og forståelige, kan således ikke indskrænkes til, at vilkår formelt set blot skal være affattet grammatisk klart og forståeligt.

72 Som allerede nævnt i denne doms præmis 39 hviler den ved direktiv 93/13 indførte beskyttelsesordning tværtimod på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende hvad angår bl.a. informationsniveau, hvorfor dette krav om gennemsigtighed skal fortolkes bredt.

73 Hvad angår et kontraktvilkår såsom III/2, som tillader en erhvervsdrivende at beregne de månedlige ydelser, som forbrugeren skal betale, på grundlag af salgskursen for den udenlandske valuta, som anvendes af denne erhvervsdrivende, hvilket bevirker, at udgifterne for de finansielle ydelser forhøjes – åbenbart uden nogen øvre grænse – på bekostning af forbrugeren, fremgår det af artikel 3 og 5 i direktiv 93/13 og af nr. 1, litra j) og l), samt nr. 2, litra b) og d), i bilaget hertil, at det er af væsentlig betydning for overholdelsen af kravet om gennemsigtighed at afklare, om formålet med og detaljerne omkring konverteringsmekanismen for den udenlandske valuta og forholdet mellem denne mekanisme og den, der er fastsat i andre vilkår vedrørende udbetaling af lånet, er klart beskrevet i låneaftalen, så en forbruger på grundlag af klare og forståelige kriterier kan forudse, hvilke økonomiske følger dette kan få for ham (jf. analogt dom RWE Vertrieb, EU:C:2013:180, præmis 49).

74 Hvad angår alle detaljerne omkring den omhandlede valutakonverteringsmekanisme, sådan som de er specificeret i vilkår III/2, tilkommer det den nationale ret på baggrund af alle relevante faktiske omstændigheder – herunder den reklame og de oplysninger, som långiver fremkom med under forhandlingen af låneaftalen – at afgøre, om en almindeligt oplyst, rimelig opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger ikke alene havde mulighed for at vide, at det er velkendt på markedet for værdipapirer, at der er forskel på salgs- og købsprisen for udenlandsk valuta, men også var i stand til at bedømme de for ham potentielt alvorlige økonomiske følger af anvendelsen af salgskursen ved beregning af den tilbagebetaling, som han i sidste ende skal betale, og dermed de samlede omkostninger i forbindelse med lånet.

75 Henset til det ovenfor anførte skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at hvad angår et kontraktvilkår som det i hovedsagen omhandlede skal kravet om, at et kontraktvilkår skal være affattet klart og forståeligt, forstås således, at det ikke alene indebærer, at det omhandlede vilkår i sig selv grammatisk set skal være affattet klart og forståeligt for forbrugeren, men også at aftalen klart skal beskrive, hvordan den konverteringsmekanisme for den udenlandske valuta, som det omhandlede vilkår henviser til, konkret fungerer, såvel som forholdet

mellem denne mekanisme og den, der er fastsat i andre vilkår for udbetalingen af lånet, således at denne forbruger på grundlag af klare og forståelige kriterier kan forudse, hvilke økonomiske følger aftalen kan få for ham.

Det tredje spørgsmål

76 Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 i en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en aftale, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, ikke kan opretholdes, efter at et urimeligt vilkår er blevet ophævet, skal fortolkes således, at den er til hinder for en national lovgivning, der tillader den nationale ret at afhjælpe den manglende gyldighed af et urimeligt kontraktvilkår ved at erstatte det med en deklaratorisk bestemmelse i national ret.

77 Domstolen har i denne forbindelse fastslået, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at den er til hinder for en national bestemmelse, som gør det muligt for den nationale ret, når denne erklærer et vilkår i en aftale, som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, ugyldigt, at tilpasse den nævnte kontrakt ved at ændre dette vilkårs indhold (dom Banco Español de Crédito, EU:C:2012:349, præmis 73).

78 På grund af arten og betydningen af den offentlige interesse, som den beskyttelse, der er sikret forbrugerne, som befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende, hviler på, pålægger direktiv 93/13, således som det fremgår af dets artikel 7, stk. 1, sammenholdt med 24. betragtning hertil, således medlemsstaterne at fastsætte egnede og effektive midler »til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør« (dom Banco Español de Crédito, EU:C:2012:349, præmis 68).

79 Imidlertid, hvis det stod en national retsinstans frit for at ændre indholdet af urimelige kontraktvilkår, der fremgår af sådanne aftaler, ville en sådan adgang kunne skade gennemførelsen af det langsigtede mål, der er nævnt i artikel 7 i direktiv 93/13. En sådan adgang kunne nemlig bidrage til at ophæve den afskrækkende virkning over for erhvervsdrivende, der opstår ved helt og holdent at undlade at anvende sådanne urimelige vilkår over for forbrugerne, for så vidt som de erhvervsdrivende fortsat ville være fristede til at anvende disse vilkår, velvidende at aftalen, selv hvis disse vilkår skulle blive erklæret ugyldige, ikke desto mindre ville kunne tilpasses i nødvendigt omfang af den nationale ret, således at deres interesse på denne måde blev sikret (dom Banco Español de Crédito, EU:C:2012:349, præmis 69).

80 Heraf følger imidlertid ikke, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 i en situation som den i hovedsagen omhandlede er til hinder for, at den nationale ret under anvendelse af aftaleretlige principper ophæver det urimelige kontraktvilkår og erstatter det med en deklaratorisk bestemmelse i national ret.

81 Henset til formålet med direktiv 93/13 er det tværtimod fuldt ud berettiget at erstatte et urimeligt kontraktvilkår med en sådan bestemmelse – der, som det fremgår af 13. betragtning til direktiv 93/13, anses for ikke at indeholde urimelige kontraktvilkår – da dette bevirker, at aftalen til trods for ophævelsen af vilkår III/2 kan opretholdes og fortsat være bindende for parterne.

82 Det er nemlig i overensstemmelse med formålet med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 at erstatte et urimeligt kontraktvilkår med en national deklaratorisk bestemmelse, da bestemmelsen, som det fremgår af retspraksis, har til formål at erstatte den formelle balance, som kontrakten indfører mellem medkontrahenternes rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne, og ikke at annullere samtlige aftaler, der indeholder urimelige vilkår (jf. i denne retning bl.a. domme Pereničová og Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, præmis 31, og Banco Español de Crédito, EU:C:2012:349, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).

83 Hvis det derimod i en situation som den i hovedsagen omhandlede ikke var tilladt at ændre et urimeligt kontraktvilkår med en deklaratorisk bestemmelse, ville den nationale ret være forpligtet til at annullere aftalen i det hele, hvilket ville have negative følger for forbrugeren, og den forebyggende virkning af at annullere aftalen ville gå tabt.

84 I princippet bevirker en sådan annullation nemlig, at det skyldige lånebeløb straks forfalder til betaling og dette med et beløb, der rækker ud over forbrugerens økonomiske formåen, og dermed straffes forbrugeren snarere end långiver, som ikke vil blive afskrækket fra at indføre sådanne vilkår i de aftaler, som den pågældende udbyder.

85 Henset til ovenstående betragtninger skal det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at i en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en aftale, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, ikke kan opretholdes, efter at et urimeligt vilkår er blevet ophævet, er denne bestemmelse ikke til hinder for en national bestemmelse, der tillader den nationale ret at afhjælpe den manglende gyldighed af dette vilkår ved at erstatte det med en deklaratorisk bestemmelse i national ret.

Sagens omkostninger

86 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

1) **Artikel 4, stk. 2, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler skal fortolkes således:**

   — **Udtrykket »aftalens hovedgenstand« omfatter ikke et vilkår, der er integreret i en aftale om optagelse af lån i udenlandsk valuta, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, og som ikke har været genstand for individuel forhandling som den i hovedsagen omhandlede aftale, hvorefter denne valutas salgskurs anvendes til at beregne tilbagebetalingen af lånet, for så vidt som det er fastslået – hvilket det tilkommer den nationale ret at gøre på baggrund af låneaftalens art, almindelige opbygning og bestemmelser samt den juridiske og faktuelle sammenhæng, hvori den indgår – at dette vilkår fastlægger en hovedydelse i denne aftale og dermed er kendetegnende for aftalen.**

   — **For så vidt som et sådant vilkår indebærer en forpligtelse for forbrugeren til inden for rammerne af tilbagebetalingen af lånet at betale de beløb, der følger af forskellen mellem købs- og salgsprisen for den udenlandske valuta, kan det ikke anses for at udgøre en »betaling«, hvis overensstemmelse som modydelse for en af långiver leveret ydelse ikke kan gøres til genstand for en vurdering af, om vilkåret er urimeligt i henhold til artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13.**

2) **Artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at hvad angår et kontraktvilkår som det i hovedsagen omhandlede skal kravet om, at et kontraktvilkår skal være affattet klart og forståeligt, forstås således, at det ikke alene indebærer, at det omhandlede vilkår i sig selv grammatisk set skal være affattet klart og forståeligt for forbrugeren, men også at aftalen klart skal beskrive, hvordan den konverteringsmekanisme for den udenlandske valuta, som det omhandlede vilkår henviser til, konkret fungerer, såvel som forholdet mellem denne**

mekanisme og den, der er fastsat i andre vilkår for udbetalingen af lånet, således at denne forbruger på grundlag af klare og forståelige kriterier kan forudse, hvilke økonomiske følger aftalen kan få for ham.

3) **Artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at i en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en aftale, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, ikke kan opretholdes, efter at et urimeligt vilkår er blevet ophævet, er denne bestemmelse ikke til hinder for en national bestemmelse, der tillader den nationale ret at afhjælpe den manglende gyldighed af dette vilkår ved at erstatte det med en deklaratorisk bestemmelse i national ret.**

Underskrifter